

Ίσλαμικός προσηλυτισμός και Όρθοδοξία Οι Νεομάρτυρες και τό δοῦλον Γένος

(Κείμενο από τό έντυπο
«Όρθοδοξία καί αίρεσεις» τής Ίερᾶς Μητροπόλεως Μαντινείας καί Κυνουρίας,
τεῦχ. 115, Ἀπρ. - Ιούν. 2021).

Ἡ Όρθοδοξία σέ καθεστώς δουλείας

Συνεχίζοντας τό ἀφιέρωμά μας στήν ένδοξη Ἑλληνική Ἐπανάσταση, μέ ἀφορμή τήν επέτειο τῶν 200 χρόνων ἀπό τήν έναρξή της (1821), καθώς καί στίς συνθήκες, ἀπό τίς ὁποῖες ἀναδύθηκε (στίς συνθήκες τής Τουρκοκρατίας), θά ἀσχοληθοῦμε στό τεῦχος αὐτό μέ μιά ἄλλη χαρακτηριστική περίπτωση προσηλυτισμοῦ εἰς βάρος τής Όρθόδοξης Ἐκκλησίας, τόν ἰσλαμικό προσηλυτισμό. Ὑπενθυμίζουμε ὅτι, προσηλυτισμός εἶναι ἡ προσπάθεια μεταβολῆς τής θρησκευτικῆς συνείδησης τοῦ ἄλλου, μέ δόλια καί ἀθέμιτα μέσα, ὅπως ἡ ἀπειλή, ἡ ἐπιβολή, ἡ ὑπόσχεση, ἡ ἐκμετάλλευση, ἡ παροχή ἀνταλλαγμάτων κ.ἄ. Ὅπως εἶναι γνωστό, μέ τήν ἄλωση τής Κωνσταντινουπόλεως (1453) τό μεγαλύτερο μέρος τῶν Όρθοδόξων ὑπέπεσε στή δουλεία βάρβαρου καί ἀλλόθρησκου κατακτητῆ. Ἡ κατάσταση τῶν Όρθοδόξων πιστῶν ἄλλαξε ριζικά. Γιά νά κατανοηθοῦν οἱ νέες συνθήκες, στίς ὁποῖες βρέθηκε ἡ Ἐκκλησία, πρέπει νά γνωρίζουμε τίς ἀντιλήψεις τοῦ Ἰσλάμ γιά τήν ἱεραποστολή, τόν «ιερό πόλεμο», τίς σχέσεις μέ τίς ἄλλες θρησκείες κ.λπ.

Εἶναι γνωστό, ὅτι τό Ἰσλάμ ἐφανίστηκε στίς ἀρχές τοῦ 7ου μ.Χ. αἰ. στή σημερινή Σαουδική Ἀραβία, μέ ἰδρυτή τόν Μωάμεθ (571-632 μ.Χ.), ὁ ὁποῖος δημιούργησε μιά νέα θρησκεία μέ στοιχεῖα ἀπό τήν αὐτόχθονη λατρεία τῶν Ἀράβων, τόν Χριστιανισμό, τόν Ἰουδαϊσμό, καθώς καί ἀπό ὑποτιθέμενες προσωπικές ἀποκαλύψεις. Χαρακτηριστικά της εἶναι ἡ πίστη σέ ἕνα καί μοναδικό θεό (Ἀλλάχ), ἡ ἀποδοχή τοῦ Μωάμεθ ὡς τοῦ τελευταίου καί μέγιστου «προφήτη», ἡ πεποίθηση ὅτι τό Κοράνιο (τό «ιερό» βιβλίο τοῦ Ἰσλάμ) εἶναι ὁ ἄκτιστος λόγος τοῦ θεοῦ, πού κατέβηκε αὐτούσιος ἀπό τόν οὐρανό κ.ἄ. Τό Κοράνιο, εἰδικότερα, ἔχει πολύ μεγαλύτερη σημασία γιά τοὺς ὀπαδούς του ἀπ' ὅ,τι ἔχει γιά μᾶς τό Εὐαγγέλιο. Ὅ,τι ἀναφέρει, εἶναι νόμος, παρὰ τό «ποιητικό» του ὕφος καί παρὰ τίς κατά καιρούς προσπάθειες διαφορετικῆς ἐρμηνείας του.

Τό Ἰσλάμ διαδόθηκε, λόγω τῆς ἀπλότητος τῆς διδασκαλίας του, ἀλλά, κυρίως, λόγω τῶν ἀπόψεών του γιά τήν «ιεραποστολή», οἱ ὁποῖες δέν ἔχουν καμμία σχέση μέ τίς ἀντίστοιχες τῆς Όρθόδοξης Ἐκκλησίας ἢ μέ ὅ,τι γενικά ἰσχύει στόν πολιτισμένο κόσμο. Ἡ «ιεραποστολή» στήν προκειμένη περίπτωση δέν ἀπευθύνεται στήν ἐλεύθερη βούληση τοῦ ἀνθρώπου, ἀλλά συνίσταται στήν ἐπιβολή μέ τή βία («διά πυρός καί σιδήρου», κατά τή γνωστή ἔκφραση) τῆς διδασκαλίας τοῦ «προφήτη», σέ ὅσους ἔχουν διαφορετική πίστη. Αὐτό σημαίνει,

ὅτι ἡ «ἱεραποστολή» τοῦ Ἰσλάμ εἶναι μιὰ ἀκραία μορφή προσηλυτισμοῦ, ἡ μέθοδος δέ, μέ τήν ὁποία ἀσκεῖται, εἶναι ὁ «ἱερός πόλεμος», ἡ «τζιχάντ»! Ἡ «τζιχάντ», ὁ πόλεμος κατά τῶν «ἀπίστων», δέν εἶναι ἀντίληψη κάποιων ἀκραιῶν στοιχείων τοῦ Ἰσλάμ, ὅπως πολλοί πιστεύουν καί ὅπως συνήθως προβάλλεται, ἀλλά εἶναι σαφής καί ἐπανειλημμένη ἐπιταγή τοῦ Κορανίου, δηλαδή εἶναι πεποιθήση ὅλων ἀνεξαιρέτως τῶν ὁπαδῶν (βλ. καί τό τεῦχ. 88 τοῦ ἐντύπου μας). Εἰδικότερα, κατά τήν ἰσλαμική ἀντίληψη, ὁ κόσμος χωρίζεται σέ «Οἶκο Ἰσλάμ», πού περιλαμβάνει τό σύνολο τῶν πιστῶν του, καί σέ «Οἶκο Πολέμου», πού περιλαμβάνει ὅλους τοὺς ἄλλους, τοὺς «ἀπίστους». Ὁ πόλεμος εἶναι διαρκῆς καί μόνο περίοδοι ἀνάπαυλας ἀναγνωρίζονται. Ἡ εἰρήνη στόν κόσμο θά ἐπέλθει ὅταν ἐκλείψει ὁ «Οἶκος Πολέμου» καί ὅταν ὅλος ὁ κόσμος μεταβληθεῖ σέ «Οἶκο Ἰσλάμ». Ὡστόσο, γιά νά πραγματοποιηθοῦν αὐτά, χρειάζεται ἓνας ἰσχυρός θεσμός καί αὐτός εἶναι τό κράτος. Κατά τήν ἀντίληψη τοῦ Ἰσλάμ, θρησκεία καί κράτος συνδέονται στενά ἢ μᾶλλον ταυτίζονται. Ὁ Μωάμεθ δέν ἴδρυσε μόνο μιὰ νέα θρησκεία. Ἰδρυσε καί ἓνα κράτος, ὀργανωμένο μάλιστα στρατιωτικά, τό ὁποῖο ἐπεκτάθηκε γρήγορα, χρησιμοποιώντας ὡς μέσα τή βία καί τή «λεηλασία» («ράτζια»). Οἱ κατακτημένοι λαοί εἶχαν δύο μόνο ἐπιλογές: τόν ἐξισλαμισμό ἢ τή φυσική ἐξόντωση. Ἐξαιρέθηκαν ἀπό τήν ἐξόντωση (τόν θάνατο) μόνο οἱ «λαοί τῆς Βίβλου» (Ἑβραῖοι καί Χριστιανοί), γιά τοὺς ὁποίους τό Κοράνιο ἀπαιτεῖ κάποιον σεβασμό. Αὐτοί, μποροῦσαν νά διατηροῦν τήν πίστη καί τή ζωή τους ἐντός τοῦ Ἰσλάμ, καταβάλλοντες «κεφαλικό φόρο» («χαράτσι»).

Μέ αὐτά τά δεδομένα, οἱ Ὀρθόδοξοι πληθυσμοί τῆς Ὀθωμανικῆς Αὐτοκρατορίας ἀπέφυγαν τόν γενικό ἐξισλαμισμό καί τήν πλήρη ἐξόντωση. Ὁ γενικός ἐξισλαμισμός, ἄν καί περισσότερο συμβατός μέ τίς θρησκευτικές ἀντιλήψεις τοῦ Ἰσλάμ, δέν συνέφερε πρακτικά, ἀφοῦ θά ἀποστεροῦσε τό κράτος ἀπό σημαντικούς οικονομικούς πόρους (φόρους), τοὺς δέ κατακτητές ἀπό ἀντικείμενα ἐκμετάλλευσης (δούλους). Ἔτσι, ὁ ὑπόδουλος Ἑλληνισμός ὀργανώθηκε ἐντός τῆς Αὐτοκρατορίας κατά τό σύστημα τῶν θρησκευτικῶν κοινοτήτων, τῶν «μιλέτ». Ἡ Ὑψηλή Πύλη ἀναγνώριζε μόνο θρησκευτικές κοινότητες, ἡ σημαντικότερη ἀπό τίς ὁποῖες ἦταν, βέβαια, τό «μιλέτ τῶν Ρωμηῶν» (τῶν «Ρούμ»), δηλαδή τό σύνολο τῶν ὑπόδουλων Ὀρθοδόξων πληθυσμῶν τῆς Αὐτοκρατορίας ἀνεξαρτήτως ἐθνικότητας. Ὡς ἐπικεφαλῆς αὐτοῦ τοῦ «μιλέτ» ἀναγνωριζόταν ὁ Οἰκουμενικός Πατριάρχης, ὁ ὁποῖος ἦταν ὑπόλογος ἔναντι τοῦ Σουλτάνου γιά ὅλους τοὺς Ὀρθοδόξους πιστοὺς κάθε ἐθνικότητας. Σέ ἔνδειξη, μάλιστα, ὑποτέλειας ὁ Πατριάρχης ὄφειλε τήν ἐπομένη τῆς ἐκλογῆς του νά ἐπισκευθεῖ τόν Σουλτάνο καί νά ὑποβάλλει σ' αὐτόν ἑδαφιαία προσκύνηση. Παρά ταῦτα, οἱ νέες συνθήκες ἀφ' ἑνός μὲν ἀνέδειξαν πρακτικά τό κύρος τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριάρχου ἔναντι τῶν ἄλλων Ὀρθοδόξων Πατριαρχῶν, ἀφ' ἑτέρου δέ ὁ Πατριάρχης καί ἡ Ὀρθόδοξη Ἐκκλησία γενικά προέκυψε νά ἀσκοῦν ἀδιαμφισβήτητες ἐθναρχικές ἀρμοδιότητες (ἐθναρχία, ἐθναρχοῦσα Ἐκκλησία).

Φαίνεται μέ τήν πρώτη ματιά ὅτι τά πράγματα ρυθμίστηκαν ἔτσι, ὥστε νά ἐξασφαλιστεῖ ἡ «ἀρμονική συνύπαρξη» κατακτητῶν καί κατακτημένων. Ἡ ἀνάγκη προσηλυτισμοῦ φαίνεται νά ἐξέλειψε μετά τίς πρῶτες βιαιότητες τῆς κατάκτησης. Ὡστόσο, στήν πράξη ἡ κατάστασις ἦταν ἐντελῶς διαφορετική. Τά προνόμια πού δόθηκαν στόν πρῶτο Πατριάρχη μετά τήν ἄλωση Γεννάδιο Β' τόν Σχολάριο (1454-1464) σέ ἐλάχιστες περιπτώσεις ἔγιναν σεβαστά. Ὁ λαός βίωνε σέ καθημερινή βάση τήν ὑποτίμηση, τόν ἐξευτελισμό, τόν χλευασμό, τή βία, τή στέρση, τή στυγνή ἐκμετάλλευση. Ἄς ἀναφέρουμε ἓνα χαρακτηριστικό παράδειγμα τοῦ τρόπου, μέ τόν ὁποῖο οἱ κατακτητές ἀντιμετώπιζαν τοὺς κατακτημένους: Σέ τόμο πού ἐξέδωσε ἡ Ἀκαδημία Ἀθηνῶν μέ τίτλο «Τό Εἰκοσιένα» (Ἀθήνα 1977) ὁ γνωστός Ἀκαδημαϊκός Σπ. Μαρινάτος παραθέτει Ἄδεια Ταφῆς Ὀρθόδοξου πιστοῦ, πού ἐξέδιδαν τότε οἱ τουρκικές ἀρχές, μέ τό ἐξῆς περιεχόμενο (σ. 774):

«Σύ ὁ παπάς, τοῦ ὁποίου τό μέν ἔνδυμα εἶναι μαῦρον ὡς πίσσα, τό δέ πρόσωπον ὡς τοῦ σατανᾶ, σύ ὁ ἱερεὺς τῶν μιαρῶν, σύ ὁ ἔλκων τήν καταγωγήν ἀπό τόν ἄπιστον Ἰησοῦν, διατάσσεσαι: Τόν εἰς τό ἔθνος σου ἀνήκοντα ἄπιστον Γρηγόριον, ὁ ὁποῖος ἐψόφησε σήμερον, ἄν καί τήν μέν ψυχὴν του παρέδωκεν εἰς τόν σατανᾶν τό δέ βρωμερόν πτώμα του δέν τό δέχεται τό χῶμα, ἔξω καί μακράν τῆς πόλεως ἀνοίξατε λάκκον καί διά λακτισμάτων ρίψατε αὐτόν ἐντός τούτου»!

Μορφές ἰσλαμικοῦ προσηλυτισμοῦ

Δυστυχῶς, ὁ προσηλυτισμός ἐκ μέρους τῶν κατακτητῶν συνεχίστηκε μέ διάφορες μορφές σέ ὅλη τή διάρκειά τῆς Τουρκοκρατίας. Ἐνα ἀπό τά πρῶτα ἀποτελέσματα τοῦ ἦταν οἱ **ἐξισλαμισμοί**, μαζικοί ἢ ἀτομικοί. Μαζικοί ἐξισλαμισμοί μαρτυροῦνται περισσότερο στίς ἀπαρχές τῆς δουλείας, ἀκόμη καί πρῖν τήν ἄλωση (1453), μέ τήν προσχώρηση Ὁρθοδόξων πληθυσμῶν στό Ἰσλάμ στή Μικρά Ἀσία, στή χερσόνησο τοῦ Αἴμου, στή Θεσσαλονίκη καί ἄλλοῦ. Ἡ κατάσταση χειροτέρευσε, βέβαια, μετά τήν ἄλωση. Ὁ Πατριάρχης Γεννάδιος ἀναφέρεται σέ «ἀφισταμένους ὁσημέραι τῆς πίστεως πανταχοῦ» (*Ἱστορία Ἑλλ. Ἔθνους*, Ἐκδοτική Ἀθηνῶν, τ. 10, σ. 56). Ὁ ἴδιος προέτρεπε τόν Κληρο νά μήν εἶναι αὐστηρός στήν τήρηση τῶν τύπων, προκειμένου νά διαφυλαχθεῖ ἡ οὐσία τῆς πίστεως καί νά ἀναχαιτισθοῦν οἱ ἐξωμόσεις (ὁ.π.). Προφανῶς, οἱ χλιαροί καί οἱ «κατ' ὄνομα» Χριστιανοί προσχώρησαν ὅλοι στό Ἰσλάμ καί ἀφομοιώθηκαν πλήρως. Μαζί μέ τήν πίστη, ἔχασαν τόν ἑλληνισμό καί τήν πολιτιστική τους ταυτότητα («τούρκεψαν», κατά τήν ὀρολογία τῆς ἐποχῆς), τά δέ ἴχνη τους ἔχουν ἐξαφανισθεῖ. Διατήρησαν τόν ἑλληνισμό μόνο οἱ συνειδητοί Ὁρθόδοξοι, ὅσοι μέ πολλές θυσίες διαφύλαξαν τήν πίστη. Σ' αὐτούς ὀφείλεται ἡ Ἑλληνική Ἐπανάσταση, σ' αὐτούς ὀφείλεται καί ἡ σύσταση τοῦ νέου Ἑλληνικοῦ Κράτους!

Οἱ ἀτομικοί ἐξισλαμισμοί, παράλληλα, ἦταν ἕνα διαρκές φαινόμενο ἀφαίμαξης τοῦ Ἑλληνισμοῦ, ἀφοῦ ὑπῆρχε ὁ μόνιμος πειρασμός σέ κάθε Ὁρθόδοξο νά μεταπηδήσει ἀνά πάσα στιγμή στό ἄλλο στρατόπεδο καί ἀπό δοῦλος νά γίνει ἐλεύθερος, ἀπό πτωχός νά γίνει πλούσιος, ἀπό εὐτελής νά γίνει ἔνδοξος, ἀπό δυναστευόμενος νά γίνει ἐξουσιαστής. Ὁ μακαριστός π. Γεώργιος Μεταλληνός παραθέτει μαρτυρία ἑνός Μοναχοῦ, πού ἐπισκέφθηκε μεγάλο χωριό τήν ἡμέρα τῶν Χριστουγέννων τό 1724. «Ἐμπαίνοντας ἐγώ εἰς τήν Ἐκκλησίαν τοῦ Χριστοῦ», ἀναφέρει, «ἠύρηκα τόν Παπά μέ ὡς ἑκατόν εἴκοσι γυναῖκες, καί ἄνδρες ὡς δέκα πέντε. Καί πολλά ἐπικράθηκα διά τήν ὀλιγότητα τῶν ἀνδρῶν καί εἶχα ρωτήσει προτύτερα καί μοῦ εἶπαν, πῶς οἱ ἐπίλοποι ἄνδρες, φεῦ, ὅλοι ἐτούρκεψαν»! (*Τουρκοκρατία*, Ἀθήνα 1988, σ. 78-79).

Εἶναι, βέβαια, γεγονός ὅτι οἱ περισσότεροι ἐξισλαμισμοί δέν ἦταν ἀκούσιοι, ἀλλά ἐκούσιοι, δηλαδή δέν προέκυπταν ἀπό ἄμεσες ἐνέργειες τῶν κατακτητῶν. Ὡστόσο, ἡ ἔμμεση ἢ ἄμεση βία, ὁ πειθαναγκασμός, οἱ ἐπαχθεῖς φόροι, οἱ καταπιέσεις καί οἱ αὐθαιρεσίες τῶν Τούρκων ὠθοῦσαν ἔντονα πρὸς αὐτή τή «λύση». Παράλληλα, Τούρκοι ἱερωμένοι καί φανατικοί δερβίσιδες γίνονταν κήρυκες τῆς νέας θρησκείας, μέ ἔντονη θρησκευτική προπαγάνδα, ἀκόμη καί μέ χρήση βίας. Οἱ δερβίσιδες αὐτοί ἦταν πρωτοπόροι στή διάδοση τοῦ Ἰσλάμ, οἱ δέ ὀθωμανοί «θεολόγοι» διέδιδαν παντοῦ τήν ἀντίληψη ὅτι ὁ Θεός ἐγκατέλιπε τοὺς Χριστιανούς γιά τίς ἁμαρτίες τους καί λόγω τῆς πλάνης τους καί εἶναι σαφῶς μέ τό μέρος τῶν πιστῶν τοῦ Ἰσλάμ. Ἡ ἀντίληψη αὐτή, σέ συνδυασμό μέ τό γεγονός ὅτι μεταξύ τῶν ἀρνητῶν τοῦ Χριστοῦ ὑπῆρξαν, δυστυχῶς, ἀκόμη καί Ἀρχιερεῖς ἢ ἄλλοι Κληρικοί, εἶχε τεράστια ἀρνητική ἐπίδραση στά λαϊκά στρώματα.

Ἐπῆρξαν, ὅμως, καί βίαιοι ἀκούσιοι ἐξισλαμισμοί, μέ χαρακτηριστικό παράδειγμα τό γνωστό **«παιδομάζωμα»**, δηλαδή τήν ἀναγκαστική στρατολόγησι καί τόν ἐξισλαμισμὸν χριστιανοπαίδων. Ὁ ἀποτρόπαιος αὐτός

θεσμός εμφανίζεται από την εποχή του Σουλτάνου Μουράτ Α΄ (1362-1389). Κάθε 5 χρόνια (ή αργότερα κάθε 4-2) οι τουρκικές αρχές επέλεγαν τά πιά ρωμαλέα και εϋστροφα παιδιά, ηλικίας 15-20 και άλλοτε 6-10 ετών, τά όποια απέστειλαν στην Κωνσταντινούπολη. Εκεί, μετά από μακροχρόνια στρατιωτική και θρησκευτική εκπαίδευση, μεταμορφώνονταν σε φανατικούς μουσουλμάνους και έχθρους του Έλληνισμού. Αυτοί οι αναγκαστικά στρατολογημένοι και εξισλαμισμένοι Χριστιανοί συγκροτούσαν τό γνωστό σώμα των Γενιτσάρων, των «Δούλων τής Πύλης», στους όποιους στηριζόταν ή δύναμη και ή αίγλη του σουλτανικού οίκου, αλλά και του στρατού. Είναι χαρακτηριστικό, ότι μέχρι σήμερα ό όρος «γενίτσαρος» έχει τή γνωστή αρνητική και αποτρόπαιη σημασία.

Άλλο αποτέλεσμα του ισλαμικού προσηλυτισμού στους χρόνους τής δουλείας είναι ό κρυπτοχριστιανισμός, ένα μοναδικό φαινόμενο στην παγκόσμια ιστορία των θρησκευμάτων! **Κρυπτοχριστιανοί** ήταν όσοι ασπάστηκαν έξωτερικά τόν Ισλαμισμό για νά αποφύγουν τά δεινά τής δουλείας, διατηρώντας έσωτερικά και μυστικά τή χριστιανική πίστη. Πρόκειται για τραγική περίπτωση διχασμένων ανθρώπων, χωρίς ταυτότητα, πού δέν ήταν ούτε Χριστιανοί, ούτε μουσουλμάνοι. Τό φαινόμενο δημιούργησε έντονο προβληματισμό στην Έκκλησία, ώστόσο αντιμετώπιστηκε μέ διάθεση φιλανθρωπίας. Η πρώτη γραπτή μαρτυρία για τήν ύπαρξή του ανάγεται στον 14ο αϊ. και αναφέρεται στη Νίκαια τής Βιθυνίας. Στη Μικρά Άσία τό φαινόμενο εμφανίζεται μέ ευρύτερες διαστάσεις απ' ό,τι στη Βαλκανική. Μέ τήν έκδοση σουλτανικού διατάγματος τό 1856, πού παραχωρούσε θρησκευτικές έλευθερίες σε μειονότητες τής Τουρκίας, χιλιάδες οικογένειες του Πόντου αποκάλυψαν τή χριστιανική τους ιδιότητα. Τό ίδιο ακριβώς συνέβη και στην Κρήτη. Τό ίδιο και στην Κύπρο από τό 1878. Δέν υπάρχουν, βέβαια, ακριβή στοιχεία για τήν έκταση του φαινομένου. Ωστόσο, πολλοί πιστεύουν μέ σοβαρές ένδείξεις ότι εκατομμύρια κρυπτοχριστιανοί υπάρχουν ακόμη και σήμερα στην Τουρκία και σε άλλα ισλαμικά κράτη.

Τό φαινόμενο και ή προσφορά των Νεομαρτύρων

Μέ τά παραπάνω δεδομένα, γεννάται τό ερώτημα: Πώς επέζησαν ό Έλληνισμός και ή Όρθοδοξία σε τέτοιες συνθήκες; Ποιά δύναμη μπόρεσε νά αναχαιτήσει τόν ισλαμικό προσηλυτισμό και τή λαίλαπα των εξισλαμισμών; Προφανώς, ή δύναμη αυτή είναι δύναμη τής Έκκλησίας του Χριστού, ή όποία παραμένει πλήρης, άκέραιη και άμετάβλητη, όσο κι άν αλλάξουν οι έξωτερικές συνθήκες και παρά τίς δύσκολες περιστάσεις ή τά κατά καιρούς έπερχόμενα δεινά. Είναι ή ζώσα και πανσθενής Χάρη του Θεού, πού ζωοποιεί και ανακαινίζει ψυχές και σώματα, και υπερισχύει του θανάτου. Γιατί ή Έκκλησία είναι τό Σώμα του Χριστού, είναι ό ίδιος ό Χριστός παρατεινόμενος, όπως πιστεύουμε. Και όσο αυτή πολεμείται, τόσο υπερνικά, όσο τήν έπιβουλεύονται, τόσο αναδεικνύεται, όσο καθυβρίζεται, τόσο λαμπρότερη γίνεται, κατά τόν ιερό Χρυσόστομο! Η δόξα της είναι τό μαρτύριο, όπως ή δόξα του Χριστού είναι ό Σταυρός!

Η Έκκλησία έξηλθε άλώβητη και δεδοξασμένη από τή σκληρή δουλεία, έπειδή ακριβώς άνέδειξε νέους Μάρτυρες, πλήθος νέων Μαρτύρων, όπως ακριβώς συνέβη και στην περίπτωση των διωγμών των πρώτων χριστιανικών αιώνων. Οι Μάρτυρες τής Τουρκοκρατίας ονομάζονται Νεομάρτυρες, ακριβώς για νά

διακρίνονται από εκείνους της πρώτης Ἐκκλησίας. Ὅμως, δέν ὑστεροῦν καθόλου, οὔτε σέ ἀγιότητα, οὔτε σέ δόξα, οὔτε σέ προσφορά. Ὁμολόγησαν τόν Χριστό ἐνώπιον τῶν ἰσχυρῶν τῆς γῆς, ἀποδεικνύοντας ὅτι ὁ ἐχθρός δέν εἶναι ἀήτητος, ὅπως πίστευαν πολλοί, ἀλλά, μέ τή δύναμη τοῦ Χριστοῦ μπορεῖ κάποιος νά τοῦ ἀντισταθεῖ, μπορεῖ νά τόν περιφρονήσει, μπορεῖ ἀκόμη νά τόν ταπεινώσει.

Οἱ Νεομάρτυρες ἦταν ἡ ἰσχυρότερη ἀντίσταση στό κύμα τῶν ἐξισλαμισμῶν καί τό μεγαλύτερο στήριγμα τοῦ ὑπόδουλου Γένους, θρησκευτικά καί ἐθνικά. Ὁ βίος τους εἶναι σχεδόν πανομοιότυπος. Σέ νεαρή ἡλικία παρασύρθηκαν οἱ περισσότεροι στήν ἄρνηση τοῦ Χριστοῦ («τούρκεψαν», ἔγιναν «ἐξωμότες»). Ἐξῆσαν γιά ἕνα διάστημα μέ δόξες καί τιμές, ἀπολαμβάνοντας πλούσια ὑλικά ἀγαθά. Ὅμως, ἡ συνείδησή τους ἄρχισε νά τοὺς ἐλέγχει, ὀδηγώντας τους σέ μετάνοια. Ἐτσι, ἔφευγαν μακριά σέ ἄγνωστο τόπο, ἀφοῦ, κατά τά ἰσχύοντα τῆς ἐποχῆς, οἱ πιστοί τοῦ Ἰσλάμ πού προσχωροῦσαν στόν Χριστιανισμό ἤ οἱ ἐξωμότες πού ἐπέστρεφαν στή χριστιανική πίστη ἔπρεπε νά ἀσπαστοῦν πάλι τό Ἰσλάμ ἢ νά θανατωθοῦν. Σέ ἄγνωστους τόπους οἱ ἐξωμότες Χριστιανοί φρόντιζαν νά βροῦν Πνευματικούς πατέρες γιά νά ἐξομολογηθοῦν τήν πτώση τους. Ἐπειτα, ἀφοῦ λάμβαναν τόν πρόποντα κανόνα, μετά ἀπό ἕνα διάστημα, μποροῦσαν νά κοινωνοῦν καί νά μετέχουν πλήρως στή ζωή τῆς Ἐκκλησίας. Ὁ κανόνας αὐτός, ἐκτός ἀπό τήν προσωρινή ἀποχή ἀπό τή Θεία Κοινωνία, περιελάμβανε προσευχές, νηστείες καί ἔργα μετανοίας. Ἀπό τά βυζαντινά χρόνια ἦταν ἤδη γνωστή καί διαδεδομένη ἀκόμη καί μεταξύ τοῦ λαοῦ ἡ μέθοδος τῆς νοερᾶς προσευχῆς μέ τήν προσευχητική φράση τῆς ἡσυχαστικῆς παράδοσης «Κύριε Ἰησοῦ Χριστέ, ἐλέησόν με».

Σέ κάποιους ἀπό τοὺς μετανοημένους ἐξωμότες γενιόταν ἡ ἐπιθυμία νά ἐπιστρέψουν στόν τόπο πού ἀρνήθηκαν τόν Χριστό, νά Τόν ὁμολογήσουν ἐνώπιον τῶν τυράννων καί νά χύσουν τό αἷμα τους μαρτυρικά. Οἱ Πνευματικοί συνήθως τοὺς ἀπέτρεπαν, ὅταν ὅμως διαπίστωναν ὅτι ἡ ἐπιθυμία τους ἦταν ἀπό τήν Χάρι τοῦ Θεοῦ, τοὺς ἀπέστελλαν σέ ἄλλους πιο ἔμπειρους Πνευματικούς, οἱ ὁποῖοι προετοίμαζαν τοὺς προσερχομένους στό μαρτύριο καί ὀνομάζοντο «ἀλείπτες Νεομαρτύρων». Γνωστοί «ἀλείπτες» τῆς περιόδου τῆς δουλείας ἦταν ὁ ἅγιος Μακάριος Νοταρᾶς Μητροπολίτης Κορίνθου (1731-1805), ὁ ἅγιος Νικόδημος ὁ Ἁγιορείτης (1749-1809) κ.ἄ. Ἐπιστρέφοντας στόν τόπο τους, ἐτοιμασμένοι κατάλληλα καί μέ τίς εὐχές ἀγίων ἀνθρώπων, ὁμολογοῦσαν τόν Χριστό ἐνώπιον τῶν Τούρκων. Ἐκεῖνοι τοὺς συνελάμβαναν, τοὺς ὀδηγοῦσαν στίς ἀρχές καί τοὺς ὑπέβαλλαν σέ σκληρή διαδικασία προσηλυτισμοῦ, μέ σκοπό νά ἀρνηθοῦν πάλι τόν Χριστό, πρῶτα «μέ τό καλό» (μέ ὑποσχέσεις πλοῦτου, δόξας καί τιμῆς), ἔπειτα μέ ἀπειλές, καί, τέλος, σέ πολλές περιπτώσεις μέ σκληρά βασανιστήρια. Στή διαδικασία αὐτή οἱ ἅγιοι Νεομάρτυρες ἐπεδείκνυαν ἀξιοθαύμαστη παρρησία, θάρρος, καρτερία, ὑπομονή, περιφρόνηση τοῦ ἴδιου τοῦ θανάτου! Ἀφοῦ, τελικά, δέν ὑπέκυπταν, τοὺς ἀποκεφάλιζαν ἢ τοὺς θανάτωναν μέ ἄλλο μαρτυρικό τρόπο. Τό μαρτύριό τους ἐπικύρωναν θαυμαστές ἐνέργειες τῆς Χάρης τοῦ Θεοῦ, ὅπως ἡ εὐωδία τῶν λειψάνων τους, ἡ ἐμφάνιση θείου Φωτός, οἱ ἰάσεις ἀσθενῶν, οἱ θεραπείες δαμονιζομένων κ.ἄ. Ὡστόσο, ὑπῆρξαν καί ἄλλες κατηγορίες Νεομαρτύρων, ὅπως ὅσοι μέ διάφορους τρόπους προκάλεσαν τοὺς Τούρκους, ὅσοι κατηγορήθηκαν ἢ συκοφαντήθηκαν γιά διάφορους λόγους, ὅσοι προέρχονται ἀπό τίς τάξεις τῶν Μωαμεθανῶν («ἐξ Ἀγαρηνῶν» Νεομάρτυρες) κ.ἄ.

Ὁ ἅγιος Νικόδημος ὁ Ἁγιορείτης συνοψίζει ὡς ἐξῆς τήν προσφορά τῶν Νεομαρτύρων. Εἶναι, ἀναφέρει, «ἀνακαινισμός ὅλης τῆς Ὁρθοδόξου πίστεως», ἔλεγχος τῶν ἀλλοπίστων καί τῶν ἑτεροδόξων ἐν ἡμέρᾳ Κρίσεως, δόξα καί καύχημα τῆς Ἐκκλησίας, παράδειγμα ὑπομονῆς γιά τοὺς ὑποδούλους, ὑπόδειγμα θάρρους γιά τοὺς πιστούς, ἀλλά καί γιά τοὺς ἐξωμότες. Τοὺς ἀποκαλεῖ δέ, ἄνθη

ἐαρινά καί τριαντάφυλλα στήν καρδιά τοῦ χειμῶνα, ἥλιο καί ἡμέρα μέσα στή βαθύτατη νύκτα, φῶτα λαμπρότατα μέσα στό ψηλαφητό σκότος!

Συμπερασματικά, ἡ πλάνη γιά νά ἐπικρατήσῃ, χρειάζεται ὅπωςδήποτε τίς διάφορες μεθόδους προσηλυτισμοῦ, τίς ὁποῖες καταδικάζει ὁμόφωνα ὁ πολιτισμένος κόσμος καί οἱ ὁποῖες ἀποτελοῦν συνήθως ποινικό ἀδίκημα. Ἡ ἀλήθεια βασίζεται στή δική της ἐγγενῆ δύναμη καί ἐπικρατεῖ ἀπλά, ἀθόρυβα, εἰρηνικά. Γι' αὐτό ὁ προσηλυτισμός εἶναι ἡ μέθοδος τῶν πεπλανημένων θρησκειῶν καί τῶν αἰρέσεων, ἡ δέ μέθοδος τῆς Ὁρθόδοξης Ἐκκλησίας εἶναι ἡ ἱεραποστολή, ὁ εὐαγγελισμός τοῦ κόσμου, ἡ διακήρυξη σέ κάθε κατεύθυνση μέ εἰρηνικό τρόπο καί μέ ἀπόλυτο σεβασμό στήν ἀνθρώπινη ἐλευθερία ὅτι ὁ Χριστός εἶναι ἡ Ζωή τοῦ κόσμου καί ὁ μοναδικός Σωτῆρας καί Λυτρωτής ὅσων ποθοῦν τή σωτηρία τους.

Ἱερεὺς Σωτήριος Ὁ. Ἀθανασούλιας